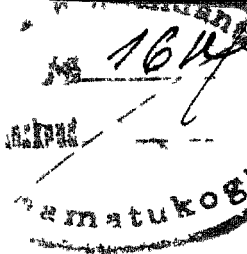

Kinnitan
10. detsembril 1921. a.

Sõjaminister:
Kindralstaabi kindralmajor Soots.

RASKE KAHURWÄE RIWI-MÄÄRUSTIK

==

Kahurõppus 6" haubitsate
ja 42" suurtükkide juures.

==

43793:1

SÕJAWÄE
ÕPETUSKOMITEE WÄLJAANNE
1921

355. 5A : 358 (17 + 2 B)

Sõjawäe trükikoda, Tallinn, Rüütli tän. 13.

KAHURÖPPUS.

I JAGU.

TEGEWUS KAHURI JUURES.

I peatükk.

Meeskonna jaotus.

1. Kahur ja laengukast moodustavad lahingüksuse.

2. Laskmise ajaks seatakse laengukast kahurist wasakule, poomiga waenlase poole, ja sedawõrd eemale, et ta kahuri pöörämist ei takistaks ($\frac{1}{2}$ —1 samm).

Laengukasti uks on awatud, 4 mürski ja üks laegas laengutega wälja wõetud ja ja laengukasti alla bresendile pandud. Laengukasti eelikust on kõik mürskid ja laengud wälja wõetud ja kasti taha bresendile maha pandud (6" haubitsate juures).

3. Kahuri ja laengukasti juures toimivad kahuriülem ja 8 numbrit.

6" haubitsa juures:

- № 1. — sihtija,   № 5. — teine pööraja,
№ 2. — lukustaja,   № 6. — seadja,
№ 3. — laadija,   № 7. — kestalaadija.
№ 4. — esim. pööraja, № 8. — kastinumber.

42" suurtüki juures:

- № 1. — sihtija,   № 5. — teine pööraja,
№ 2. — lukustaja,   № 6. — } seadjad,
№ 3. — laadija,   № 7. — }
№ 4. — esim. pööraja, № 8. — kastinumber.

4. Meeskonna kohtadele asetamiseks komandada: **PAIGALE!**

Selle komando järele asuvad (joon. nr. 1):

Kahuriülem — teisest pöörajast wasakule, näoga waenlase poole.

Sihtija — lafetist wasakule, näoga luku poole.

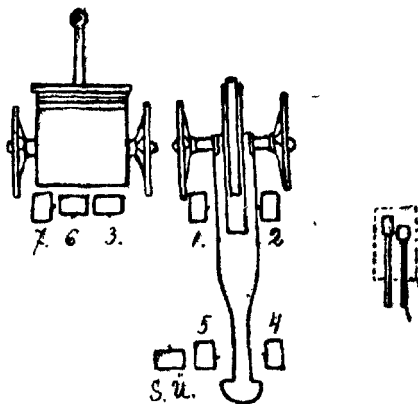
Lukustaja — lafetist paremale, näoga luku poole.

Laadija — laengukasti taha, seljaga tema poole.

Esimene pööraja — pöörisele paremale, näoga tema poole.

Teine pööraja — pöörisele wasakule, näoga tema poole.

Seadja — laengukasti taha, seljaga tema poole, laadijaga kôrwuti.

(Joon. nr. 1).

Kastinumber — laengukasti eeliku juure ehk sinna, kuhu määratakse.

5. Meeskond wõib laskmise ajal koh-tadel niiviisi olla, kuidas tal parem on täita oma kohuseid.

Kui lafett weel tagasi pörkab, lähewad numbrid enne lasket niipalju eemale, et lafett neid ei riiwaks.

Kui lafett enam tagäsi ei põrka, istuwad 42'' suurtüki juures sihtija ja lukustaja oma istmetele; 6'' haub. juures seisawad kõik püsti.

6. Meeskond töötab, warjudes ilma mingisuguse komandota kilbi ja laengukasti taha.

Kaewikutesse ja teistesse kindlustud esemetesse warjumiseks komandada: WARJU!

7. Kaotused asendab kahuriülem. Tarbekorral saawad ka kastinumber ja kahuriülem ärakasutud. Kui riwist wast on wälja langenud kahuriülem, täidab ajutiselt tema kohuseid selleks kahuriülema poolt waremalt määratud number.

II p o a t ü k k.

Kahuriülema kohused.

8. Enne laskmise algust:

a) Seab kahuri seisupaigale wõimalikult ilma külgakallakuta; käsib kahuri saha jaoks kraawi kaewata ja teda tarwilise puuga kindlustada.

b) Valib ja näitab sihtijale sihtpunkti.

c) Käseb suurtüki saha seadida maapinna omaduste järele ja tarbekorral rataste alla matid panna.

d) Warjatud seisupaigal käsib sihtijat ära mõõta kõige väiksema sihtraua otse oma ette ja 45⁰ mõlemale poole.

e) Kõrvaldab kahuri ees olevad esemed, mille pihta mürsk enneaegu lõhkeda wõiks.

f) Juhatab oma kahuri seisupaiga kindlustustöid.

g) Määrab igaks juhtumiseks numbri- test enesele asemiku.

Laskmise ajal.

h) Walwab meeskonna õige ja kiire tegewuse järele.

i) Wõtab wastu ja kirjutab üles kõik oma kahuri kohta käiwad seaded ja annab nad lõpulikus kujus numbritele edasi; kirjutab üles märkimisel saadud seaded, märkide numbrid ja eellaskmisel saadud nurgamõõdu, loodi, sihtraua ja süütetoru lõpulikud andmed, kahwli ja 6" haub. tarwis laengu numbri.

k) Otsekohesel laskmisel määrab sihtijale märgi jaoskonna.

l) Walwab, et komando järele: l a s k e w a l m i s ! ja TULD! numbrid oma kohtadel oleks, waenlase tule ja gaaside peale waatamata.

m) Walwab oma kahuri laskemoonaga warustamise järele.

n) Walwab kahuri alalise korrasoleku järele ja wõtab rikete kôrwaldamiseks abinõud tarwitusele.

o) Wahetab lukustajat ja 1. pöörajat 6" haub. juures iga 5 paugu järele ja 42" suurtüki juures iga 10 paugu järele.

p) Kui peale kahekordset kuke mahalaskmist pauk ei järgne, käsib 6" haub. juures kesta — ja 42" suurtüki juures padruni ümber wahetada.

r) Kui padruni kest torusse peatama jääb, käsib lukustajat teda käsiekstraktoriga wälja tõmmata ehk harja warrega wälja lüüa.

s) Kui mürsk torus peatama jääb ehk suuremad rikked materjaalosas märgata on, teatab sellest oma rühma ohwitserile.

t) Käsib kahuri teisele kohale weeretada ($1\frac{1}{2}$ —2 sammu), kui maapind saha all liiga kohedaks on muutunud.

u) Walwab, et meeskond warjuks lahingu ajal korralikult kilbi ja laengukasti taha.

w) Komando järele: GAASIDI walwab selle järele, et meeskond maskid korralikult ette paneks ja keegi neid ilma käsuta maha ei wõtaks.

Kahuri laskewalmis seadmine.

9. Peale kahuri ja laengukasti seisupaigale seadmist komandada: laskewalmis!

Selle komando järele teeb meeskond matid lafeti küljest lahti ning paneb nad tarbekorral rataste alla ja kinnitab katte lafeti alla.

Selle järele:

Sihtija:

a) Tõstab lafeti saba üles ja aitab laadijale sahka seada.

b) Wabastab hälli, selleks wasaku poldi wälja tõmmates.

c) Wõtab katte sihtraualt ära.

d) 6" haub. juures wõtab panoraami lafeti kastist, aga 42" suurtüki juures lukustajalt ja asetab teda oma pesasse.

e) Kontrollib sihtraua, loodi ja nurgamõõtja ja seab nad algseisakusse.

f) Wõtab seadjalt laskenööri ja haagib tema laskemehanismi külge.

g) 6" haub. juures wabastab pöörde- mehanismi ratta rihmast.

Lukustaja:

- a) Aitab laadijale sahka seada.
- b) Wabastab hälli, selleks parempoolse poldi wälja tõmmates.
- c) 42'' suurtüki juures wõtab kastist panoraami ja annab sihtijale. Seab pöörde-mehanismi hoidja rännakseisakust lahing-seisakusse.
- e) Wõtab kõik katted maha ja paneb nad lafetile.
- f) Seab kukehoidja lahingseisakusse.
- g) Wõtab seadjalt konksu süütajate splintide wäljatõmbamiseks.

Laadija:

- a) Seab saha kahuriülema juhatuse järele.
- b) Wõtab hällilt katte ära ja paneb ta ühes teiste lafetil olewate katetega lafetist paremale.
- c) 6'' haub. juures aitab l. pööräjale pöörise kohale seada.
- d) Aitab seadjale ja kestalaadijale mürskid ja laengud wälja wõtta.

l. pööraja:

- a) Tõstab pöörise üles.
- b) Aitab laadijale sahka seada.

c) Ühes kastinumbriga kaewab sahale kraawi.

d) Wabastab labidad, harjad ja riistad lahti ning paneb nad katetele.

Seadja:

a) Wõtab laengukastist laskenööri, süüte-toru wõtme ja konksu splintide wälja-tõmbamiseks.

b) Annab laskenööri sihtijale ja konksu lukustajale.

c) Ühes kestalaadijaga laotab laengu-kasti taha bresendi maha, awab laengukasti ukse ja paneb wäljawõetud mürskid bresendile — süütetorudega numbrite poole.

Kestalaadija (II. seadja):

a) Aitab I. pöörajale bresendi maha laotada ja mürskid wälja wõtta.

b) 6" haub. juures wõtab laengukastist ühe laeka laengutega ja teeb tema kaane lahti.

II. pööraja ja kastinumber aitawad mürske wälja wõtta, sahale kraawi kaewata jne.

Peale ülemal kirjeldud tegewuse lõppu asuwad kahuriülem ja kõik numbrid oma kohtadele.

IV peatükk.

Komandod.

10. Nurgamõõtja ja loodi seadeid äärmääravad komandod antakse ikka kahes arvus. Esimene arv tähendab panoraami siiru ehk loodi numbrilaua, teine — tigu tromli numbrid.

Inglise süsteemi panoraamidil tähendab esimene arv kraade siirul, teine — minutid tromlil.

6" haubitsate juures antakse süütetoru seaded samuti kahes arvus. Esimene arv tähendab täissekunde, teine — kümnendik sekunde (Näiteks: 20—2, kakskümmend ja kaks).

Laengu määramiseks komandada:

Laeng — TÄIS!
" — ESIMENE!
" — TEINE! jne.

V peatükk.

Laadimine.

11. Kaudsel sihtimisel laadimiseks komandada:

6" haubitsa juures:

- 1) SHRAPNELLIGA!
- 2) NIISUGUSE MÄRGI PIHTAI!
- 3) LAENG № 0!
- 4) NURGAMÕÕTJA 00—00!
- 5) LOOD 00—00!
- 6) SIHTRAUD 00!
- 7) SÜÜTETORU 00!
- 8) SIHTIDA SINNA!

42" suurtüki juures:

- 1) SHRAPNELLIGA!
- 2) NIISUGUSE MÄRGI PIHTAI!
- 3) NURGAMÕÕTJA 00—00!
- 4) LOOD 00—00!
- 5) SIHTRAUD 00!
- 6) SÜÜTETORU 00!
- 7) SIHTIDA SINNA!

Sihtija 6" haubitsa juures:

- a) Seabliikuwana näitaja käseldud laengule.
- b) Seab nurgamõõtja, loodi ja sihtraua käseldud seadetele, korrates kõik arvud kuuldawalt.
- c) Seab sihtraua külgloodi abil werti-kaalseisakusse.
- d) Sihib kahuri käseldud punkti.
- e) Kui kõik walmis, haarab laskenööri ja hüüab „Walmis“!

Lukustaja:

a) Awab luku.

b) 6" haubitsa juures pöörab alla mürski-tôsteraua.

c) Tômbab süütetorust splindi wälja, kui laadija mürski tôsterauale pannud.

d) Kui mürsk ja læng sisse pandud, sulub luku (6" haub. juures pöörab enne seda mürski-tôsteraua üles).

e) Esimese laadimise järele seab kaitsepideme lahingseisakusse, millisse seisakusse ta laskmise lõpuni jääb.

f) Paugu järele wiskab tühja kesta wasakule poole.

Laadija:

a) Võtab esimeselt seadjalt mürski (42" suurtüki juures padruni).

b) Kontrollib ja loeb kuuldawalt süütetoru seaded.

c) Toob mürski kahuri juure ja laseb süütetorust splindi wälja tõmmata.

d) 6" haub. juures paneb mürski tôsterauale; 42" suurtüki juures paneb padruni pesasse ja lükkab käega oma kohale.

e) 6" haub. juures wõtab kestalaadijalt walmis laengu ja lükkab käega kohale.

I. pööraja:

- a) 6" haub. juures lükkab mürski kohale.
- b) Astub pöörise juure ja pöörab kahu-rit II-se pööraja ja kastinumbril abil sihtija käsu järele.

I. seadja:

- a) Seab süütetoru saadud komando järele.
- b) Annab mürski laadijale.
- c) Walmistab järgmise shrapnelli ette.
- d) 6" haub. juures aitab kestalaadijale laengu ettevalmistada.

6" haubitsa juures:

Kestalaadija:

- a) Aitab seadjat.
- b) Korjab äratarwitud kestad laegastesse.
- c) Wõtab täislaengud laegastest välja.
- d) Walmistab laengu saadud komando järele ette.
- e) Annab laengu kestaga laadijale.
- f) Walmistab järgmise laengu ette.

42" suurtüki juures:

II. seadja:

- a) Aitab I. seadjat.
- b) Korjab äratarwitud kestad laegastesse.

II. pööraja ja kastinumber:

a) Aitawad I-sele pöörajale kahurit pöörata.

b) Kahuriülema korraldusel aitawad teisi numbrid.

12. Laskmiseks otsekohesel sihtimisel (peegeldaja abil) komandada:

6" haubitsa juures:

- 1) SHRAPNELLIGA!
- 2) NIISUGUSE MÄRGI PIHTA!
- 3) LAENG O!
- 4) PEEGELDAJA *00!
- 5) NURGAMÕÕTJA 00—00!
- 6) SIHTRAUD 00!
- 7) SÜÜTETORU 00!
- 8) SIHTIDA SINNA!

42" suurtüki juures:

- 1) SHRAPNELLIGA!
- 2) NIISUGUSE MÄRGI PIHTA!
- 3) PEEGELDAJA 00!
- 4) NURGAMÕÕTJA 00—00!
- 5) SIHTRAUD 00!
- 6) SÜÜTETORU!
- 7) SIHTIDA SINNA!

Sihtija juhhib kahuri peegeldaja abil määratud märki. I-ne ja II. pööraja suunivad

ilma sihtija käsuta kahuri pöörise abil umbes märgile.

Märkus: Kui saba on liiga sügawale maha wajunud, peab kahuriülem komandama: PÖÖRAJATELE APPI! — Selle komando järele aitawad pöörajaid kesta-laadija (ll. seadja) ja kastinumber.

13. Pommiga laskmiseks komandada: POMMIGA! (Granaadiga! Keemilisel). Komandot süütetoru jaoks ei anta. Teised komandod — nagu shrapnelliga laskmiselgi.

VI. peatükk.

Laskmine.

14. Laskeks komandada: NIISÜGUNE! Sihtija tõmbab esimeste laskete juures nööri; pärast aga, kui rattad enam tagasi ei weere, löökmehanismi winnast.

Paugu järele awab lukustaja kohe luku.

15. Paugu järele uue komando saamiseni kahurit ei laadita, waid sihitakse sihtpunkti lahtise lukuga.

16. Järjekorralise shrapnelli süütetoru seatakse walmis, kuid splinti ei tõmmata mitte wälja.

17. Laadimiseks ilma seadete muutmiseta — komandada: TULD!

18. Komando järele:

6" haubitsa juures:

- 1) ÜKS MÜRISK! (kaks mürski!).
- 2) KIIRTULD!

42" suurtüki juures:

- 1) ÜKS PADRUN! (Kaks padrunit!).
- 2) KIIRTULD!

Lastakse kahuriülema komando järele kästud arv mürske välja. Sihtija peab iga laske eel sihtimist kontrollima.

19. Komando järele: KARTETSHIGA!
tulistab kahur oma ülema komando järele, niipea kui ta valmis on.

Sihtija valvab selle järele, et kahur umbes horisontaal-seisakus oleks.

I. ja II-ne pööraja suuniwad umbes märgile.

20. Otsekohesel laskmisel liikuwate märkide pihta:

Sihtija:

a) Sihib märki wahetpidamata komandoni „Tuld“!

b) Selle komando järele ootab, kuni märk sihtjoonele jõudnud, ja laseb siis.

21. Kestalaadija ja seadjad peavad laskmise waheaegadel tühjad kestad laegastesse korjama.

22. Kui pauku ei järgne, peab sihtija kuke weel kaks korda alla laskma, ja kui pauku ikkagi ei järke, siis kahuriülemia käsu järele.

6" haubitsa juures:

Lukustaja:

a) Äraoodates vähemalt $\frac{1}{2}$ minutit, wõtab kesta laenguga wälja ja annab laadijale.

b) Kui laadija on uue kesta laenguga sisse pannud — sulub luku.

Laadija:

a) Paneb sisse uue kesta laenguga.

b) Wõtab lukustajalt kesta, mis pauku ei annud, ja annab selle kestalaadijale.

Kestalaadija:

a) Annab laadijale uue kesta laenguga, wõtab kesta, mis pauku ei annud, ning paneb laekasse.

42" suurtüki juures:

Lukustaja:

a) Äraoodates vähemalt $\frac{1}{2}$ minutit, awab luku.

b) Wõtab padruni, mis pauku ei annud, wälja.

c) Annab padruni laadijale.

d) Sulub luku, kui laadija uue padruni sisse pannud.

L a a d i j a:

a) Paneb sisse uue padruni, wõtab lukustajalt padruni, mis pauku ei annud, ja annab II-sele seadjale.

II. s e a d j a.

Annab laadijale uue padruni, wõtab temalt wana wastu ja paneb selle laekasse.

23. Meeskonna tegewuse peatamiseks komandada: SEIS!

Kahuriülemad tõstawad selle komando järele käed üles. Meeskond lõpetab kohe oma tegewuse ja jääb neile kohtadele, kus komando neid tabas.

24. Otsekohese sihtimisega laskmiselt kaudse sihtimisega laskmisele üleminekuks tuleb kahuri asend äramärkida tõste ja suuna suhtes, milleks käselda: ÄRÄMÄRKIDA!

Seadete muutmine.

Märgi, laengu ja mürski wahetamine.

25. Nurgamôôtja seade muutmiseks komandada:

PAREMALE (wasakule) 00! ehk
NURGAMÔÔTJA 00—00! (uus nurgamôodu seade).

Loodi seade muutmiseks — komandada:

LOOD ROHKEM (wähem) 00!

Sihtraua muutmiseks komandada:

SIHTRAUD 00! (uus sihtraud).

Sihtija:

a) Muudab kõik seaded komandatud arvudele ja loeb nad kuuldavalt.

b) Sihib pöörjate abil kahuri uuesti sihtpunkti.

c) Kui kahur laskewalmis, hüüab: „Walmis“!

26. Süütetoru seade muutmiseks — komandada:

SÜÜTETORU 00! ehk

LÖÖK! ehk

KARTETSH!

6" haubitsa juures:

Laadija muudab süütetoru seade.

Laadija loeb uue seade kuuldawalt ja laadib haubitsa.

Kui haubits laetud oli — hüüab kahuri-ülem: „Haubits on laetud!“ ja lastakse wana seadega.

42” suurtüki juures:

Kui suurtükk laetud ei olnud:

1-ne seadja muudab süütetoru seade.

Laadija loeb uue seade kuuldawalt ja laadib suurtüki.

Kui suurtükk laetud oli — saab tema ümber laetud.

27. Märgi muutmiseks (tule ülewiimiseks) — komandada:

1) SEIS!

2) NIISUGUSE MÄRGI PIHTA! ja edasi komandod seadete muutmiseks, kui see tarwis on. (Täitmine §§ 25 ja 26 järele).

28. Laengu muutmiseks 6” haubitsa juures komandada:

1) SEIS!

2) LAENG O!

3) SIHTRAUD OOI

4) SÜÜTETORU OOI

Kui haubits laetud on — siis:

Lukustaja:

a) Awab luku, wõtab kesta wälja ja annab laadijale.

b) Sulub luku, kui laadija on uue kesta sisse pannud.

Laadija:

a) Wõtab seadjalt kesta uue laenguga ja lükkab ta kambrisse.

b) Wõtab lukustajalt kesta ja annab seadjale.

Seadja:

a) Walmistab uue laengu ja annab selle laadijale.

b) Laadijalt wõetud kesta täidab laenguga.

Shrapnelliga laskmisel hüüab kahuriülem: „Endine seade“.

29. Mürski wahetamiseks — komandada:

1) SEIS!

2) POMMIGA! (Granaadiga! Shrapnelliga!).

6" haubitsa juures:

Kui haubits laetud, peab kahuriülem teatama:

„Niisugune haubits on laetud“.

Laetud haubits tühjendakse ainult laskega.

42" suurtüki juures.

Kui suurtükk laetud — tuleb padrún ümberwahetada.

) VII. peatükk.

Ajutine ehk lõpulik laskmise lõpetamine.

Puhkus.

30. 6" haubits tühjendakse ainult laskega; 42" suurtükist võetakse padrún välja.

31. Ajutiseks tule lõpetamiseks — komandada:

MITTE LAADIDA!

Laadija, seadja ja kestalaadija (II. seadja) panewad laengud ja tühjad kestad laegastesse.

Pärast seda asuwad kõik, nagu ettenähtud §§ 4 ja 6.

Kahur jääb sihituna.

Mittelaetud kahuritel peawad lukud lahti olema.

Tarberiistu ei seota mitte kinni.

32. Lõpulikuks tule lõpetamiseks — komandada: **LÕPETA!**

6" haubitsa juures:

Haubits tühjendakse laskega; mürskid, millest splindid juba välja tõmmatud ja kus neid enam tagasi panna ei saa, lastakse välja.

Sihtija:

a) Laseb hälli rännakseisakusse ja kinnitab tema wasaku poldiga.

b) Laseb sihtraua ja loodi algseisakusse ja seab panoraami nullile.

c) Wõtab panoraami maha ja paneb ta lafeti kasti.

d) Wõtab laskenööri ära ja paneb ühes splintide konksuga laengukasti.

e) Paneb katted sihtrauale.

f) Aitab lukustajale ja laadijale katted peale panna.

g) Kinnitab rihmaga pöördemehanismi.

Lukustaja:

a) Sulub luku.

b) Kinnitab hällirännakseisakusse parempoolse poldiga.

c) Paneb lukupideme rännakseisakusse.

d) Annab splintide konksu sihtijale.

e) Paneb ühes laadijaga katted haubitsale peale.

Laadija:

a) Toob kõik katted ja paneb nad lafetile.

b) Aitab lukustajale katted peale panna.

I. pööraja:

a) Kaewab saha lahti.

b) Seab tarberiistad lafeti külge.

c) Kinnitab tormasi.

Seadja ja kestalaadija:

a) Seawad shrapnellid „löögile“.

b) Panewad tühjad kestad laegastesse ja täidawad kõik poolikud laengud täis-laenguteni.

c) Panewad kõik laekad kastidesse ja suluwad laengukasti ukсед.

II-ne pööraja ja kastinumber aitawad seadjat ja kestalaadijat.

Kui ülemalpool kirjeldud kõik täidetud, lükatakse kahuriülema juhatusel haubits kõwale kohale wälja.

Laadija ja I-ne pööraja panewad saha rännakseisakusse.

Sihtija, lukustaja, laadija ja I-ne pööraja wõtawad lafeti alt katte ära ja toimetawad matid oma kohtadele, asuwad siis ühes teiste numbritega, nagu § 4 ettenähtud.

42'' suurtüki juures:

Laetud suurtüki tühjendamiseks tuleb padrun välja võtta. Kui mürskidest splin did on välja tõmmatud ja neid enam tagasi panna ei saa, siis lastakse niisugused mürskid välja.

Sihtija:

- a) Seab hälli rännakseisakusse ja kinnitab ta wasaku poldiga.
- b) Seab sihtraua ja loodi algseisakusse.
- c) Võtab panoraami maha ja annab lukustajale.
- d) Annab lukustajale laskenööri.
- e) Aitab lukustajale ja laadijale katted peale panna.

Lukustaja:

- a) Sulub luku.
- b) Kinnitab hälli rännakseisakusse parempoolse poldiga.
- c) Seab kukekinnitaja ja pöördmehanismi kinnitaja rännakseisakusse.
- d) Võtab panoraami ja paneb kasti.
- e) Paneb sihtijaja laadija abil katted peale.

Laadija:

- a) Toob katted kahuri juure ja paneb nad lafetile.
- b) Aitab lukustajale katted peale panna.

I. pööraja.

- a) Kaewab saha lahti.
- b) Seab kõik tarberiistad lafeti külge.
- c) Kinnitab tormasi.

I. ja II. seadja:

- a) Seawad shrapnellid „löögile“.
- b) Koristawad kõik padrunid ja tühjad kestad ära.

II. pööraja ja kastinumber aitawad padrunid ja kestad ära koristada.

Selle järele korraldab kahuriülem:

- a) Et kahur saaks edasi lükatud ja matid rataste alt ära wõetud.
- b) Et kahuri sahk saaks rännakseisakusse kinnitud.
- c) Et lafeti alt saaks kate ära wõetud.
- d) Et matid, bresent ja muud tarberiistad saaks ärapandud.
- e) Seab mehed, nagu § 4 ettenähtud.

33. Puhkuseks komando: KOHENDUI!

See komando antakse ainult laadimata kahuri juures.

Selle komando järele wõib meeskond waba seisaku wõtta, kuid kahuri juurest lahkuda wõib ainult kahuriülema loaga.

II. JAGU.

ÕPPUS RAKENDUD KAHURIGA.

I. peatükk.

Meeskonna ja hobuste jaotus.

Rakendamine.

34. Peale meeskonna kuulub rakendud kahuri ja laengukasti juure veel iga rakendi kohta 4 ajurit.

Kahurile ja laengukastile saab 4 paari hobuseid ette rakendud.

Wasak hobune igas rakendis on sadulas.

35. Rakendamiseks komandab kahuri-ülem: RAKENDA!

Selle juures:

Vaatab sihtija kahuri ja laengukasti üle, kuna teised numbrid aitavad ajuritele hobuseid ette rakendada.

Kahuri juures aitab:

Lukustaja . . . . . tiisli ajurit;
Laadija . . . . . kolmandat ajurit;
I. pööraja . . . . . teist ajurit;
Seadja (I. seadja). . . . . esimest ajurit.

1614
Laengukästi juures aitab:

Kestalaadija (II. seadja) tiisli ajurit;
II. pööraja . . . . kolmandat ajurit;
Kastiülemer . . . . teist ajurit;
Kastiülem . . . . esimest ajurit.

Kui hobused on ette rakendud — komandab kahuriülem **KAHURI JUURE!**

Meeskond asub, nagu § 44 ettenähtud.

36. Iga ajur vastutab selle eest, et tema paar korralikult ette rakendud oleks.

Korraliku rakenduse eest vastutavad üldmõttes kahuri- ja kastiülem.

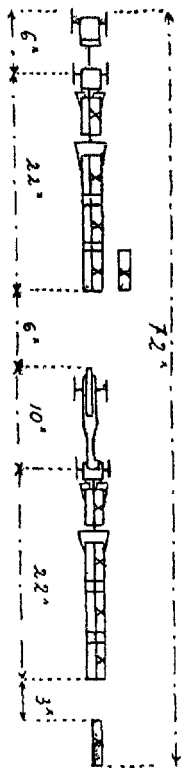
37. Rakkest lahtiwõtmiseks komandab kahuri ülem: **HOBUSED LAHTI!**

Selle komando järele aitab meeskond ajuritele hobused lahti wõtta samasuguses järjekorras, nagu etterakendamisel.

II p e a t ü k k .

Kahuri riwikorrad.

38. Lahingkorras on kahur ja laengukast eelikutelt maha wõetud ja kõrwuti asetud (joon. № 1). Eelikud wiiakse kahuriülema korraldusel wõimalikult warjatult kõrwale.

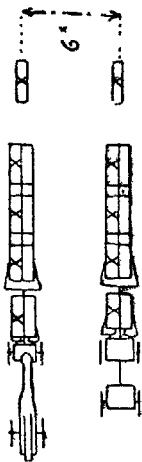

(Joon. nr. 2).

39. Rännakkorras on kahur ja laengukast eelikutel. Rakendid üksteise taga 3 sammulisel distant-sil, ehk kõrwuti 6 sammulisel interwaalil.

40. Distant loetakse esimese rakendi lõpust teise rakendi algeni (joon. nr. 2).

41. Interwaalloetakse ühe rakendi keskelt teise rakendi keskeni, risti liikumise suunale (joon. nr. 3).

(Joon. nr. 3).

III peatükk.

Meeskonna ja ajurite kohad paigal ja liikumisel.

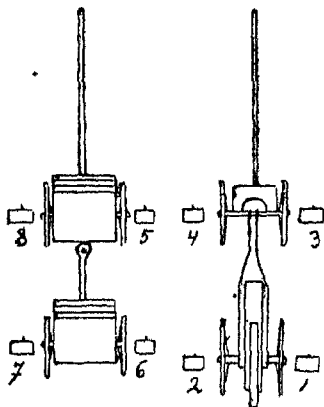
42. Eelkahuri (kasti) ülem 3 sammu esimese paari ees; järgmised esimese ajuriga kõrwuti. Ajurid peawad üksteisele kukla joonduma

43. Et ajurid hobuste juure ja meeskond oma kohale asuks, komandada: **PAIGALE!**

44. Komando järele: **WAIKA** — asub meeskond nagu, joon. nr. 4 näidatud.

45. Liikumisel meeskonna sõituwõtmiseks komando: **MEESKOND ISTU!**

Sihtija ja lukustaja istuwad lafetile.

(Joon. nr. 4).

Laadija ja seadja ja kestalaadija (II. seadja) istuvad laengukastile.

I. pööraja, II. pööraja ja kastinumber istuvad — laengukasti eelikule (joon. nr. 5).

Komando järele: WAIKI paneb meeskond paremad käed käsiraudadele.

46. Komando järele: MEESKOND MAHA! hüppab meeskond oma koh-tadelt maha ja asub, nagu joon. nr. 4 näidatud.

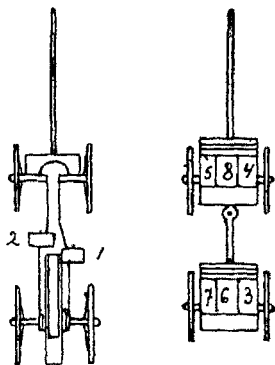
47. Komando järele:

„Sadulasse — ISTUI!“ istuvad kõik ajurid ja teised hobusemehed sadulasse.

Tiisli toe seob üles: kahuri juures — lukustaja, laengukasti juures — II. seadja.

48. Et hobusemehed sadulast maha tuleksid, komandada:

„Sadulast — MAHA!“

(Joon. nr. 5).

49. Kui meeskond istus — hüppawad ühes hõbusemeestega ka numbrid maha.

IV. peatükk.

Nagu teistes määrustikkudes.
(Waata Kerge kahurwäe riwi-määrustik).

V. peatükk.

Liikumine.

50. Liikumiseks komandada:

1) SAMMU! (traawi!).

2) MARSH!

ehk

1) SELLES SUUNAS, SAMMU (traawi)!

2) MARSH!

Kahuri- (kasti-) ülem sõidab käseldud suunas ja allüüris.

51. Liikumise kiirusest oleneb distantis kahuriülema ja eelrakendi esimese paari wahel: sammul — 3 sammu; traawil — 6 sammu.

Mägisel maastikul wõib neid distantse suurendada.

52. Kahuriülem walwab eelolewa maastiku järele, et takistustele mitte peale sõita.

Kui tarwis on kahurit rutuliselt seisma jätta — tõstab ta parema käe üles. Kui ettewaatus tarwis on — komandab:

JALGE ALLA!

53. Allüüri suurendamiseks komandada:

1) TRAAWII

2) MARSH!

Allüüri vähendamiseks komandada:

SAMMU!

54. Seismajätmiseks komandada:

1) KAHUR!

2) SEIS!

Traawi sõites kulub seismajätmiseks 12 sammu.

Sammu sõites — 6 sammu.

55. Joondumiseks komandada:

JOONDU!

Selle komando järele sõidab kahuri- (kasti-) ülem 6 sammu edasi ja rakend liigub otse tema järele.

Kui laengukast kahuriga kõrwuti on — joondub tema kahuri järele.

56. Tagumise rakendi ümberpaigutamiseks eelmise kõrwale — komandada:

1) KAST (kahur) PAREMALE (wasakule)!

2) MARSH!

Sammu liikumisel sõidab " tagumine rakend traawis käseldud poole ja asub 6 sammulise interwaaliga eelmise kõrwale, joondudes temaga.

Traawi sõites — vähendab eelmine rakend traawi ja tagumine suurendab teda.

57. Kõrwuti sõidul ühe rakendi ette-
saatmiseks komandada:

1) KAHUR (kast) ETTE!

2) MARSH!

Sammu sõites jääb see rakend, kes taga peab liikuma, seisma, laseb teise ette ja liigub siis tema järele.

Traawi sõites — vähendab üks traawi ja teine suurendab teda.

58. Suuna muudetakse:

a) Kaarsõiduga igasuguse nurga peale.

b) Poolpöördega ja pöördega ($\frac{1}{8}$ ja $\frac{1}{4}$ siiru).

59. Kaarsõiduks komandada:

1) KAARES PAREMALT (wasakult)!

2) MARSH!

3) OTSE!

Wiimase komando järele liiguwad kõik rakendid otse edasi.

60. Pööreteks komandada:

1) POOLPÖÖRET PAREMALE (wasakule)!

ehk PAREMALE (wasakule)!

ehk PAREMALE (wasakule) ÜMBER!

2) MARSH!

Pöörete raadius on 9 sammu.

Raskel maapinnal ja kiirel sõidul võib ta aga suurendatud saada.

61. Pöördeks paigalt — enne 3 sammu otse liikuda.

62. Kaarsõidul joonduda väljapoole.

63. Kui rakendid üksteise järele liiguvad — sünnib kaarsõit ja pööre pearakendi järele.

VI. peatükk.

Üleminek liikumiskorrast — lahingkorda.

64. Ühest korrast teise üleminek sünnib ära- ja ettesõitudega.

65. Seisupaigale sõidavad kahur ja laengukast kõrwuti.

66. Seisupaigale sõidetakse ikka nii, et kahur kohe oma määratud kohale saab ja waenlase poole pööratud on.

67. Eelikud wiib kastiülem warjule.

68. Eelikud sõidavad seisupaigale komando järele: EELIKUD BATAREI JUURE!

Eelikud jäävad 24 sammu oma kahuri (kasti) taha seisma (kui maastik lubab).

69. Eelikud wiiakse kahuri ehk laengukasti juure sealt, kust parem on, ja pööratakse nii, et otse edasi wõib liikuda.

70. Ärasõidu algusel annab kahuri-ülem oma hobuse teise paari ajurile hoida.

71. Enne liikumiskorda üleminekut tuleb komandada: LÕPETA!

72. Ära- ja ettesõidud toimetakse harilikult sammu.

73. Ettesõidul haagib meeskond esiteks kahuri eelikule, siis — laengukasti.

74. Selleks asuvad numbrid, nagu joon. nr. 6 näidatud:

a) Sihtija ja lukustaja aitavad ratastest.

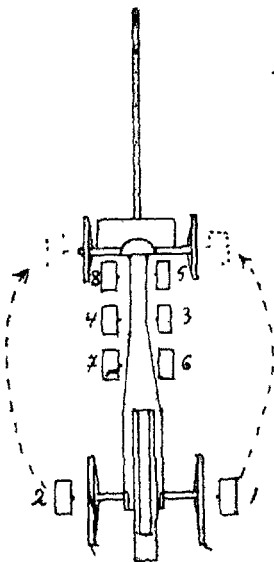
b) I-ne pööraja tõstab pöörise üles ja laadija paneb tõrwi wõtme sisse.

Laengukasti juures asuvad numbrid, nagu joon. nr. 7 näidatud:

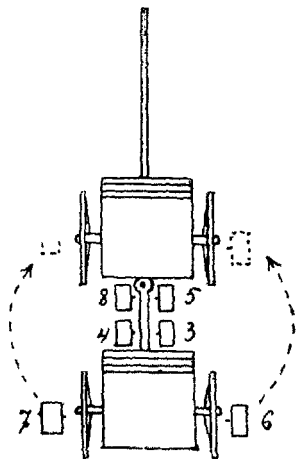
a) Kestalaadija ja seadja aitavad ratastest.

b) II-ne pööraja paneb tõrwi wõtme sisse.

75. Lahingu ja maastiku olud
 wõiwad nõuda ka teistsugust tegewus-

(Joon. nr. 6).

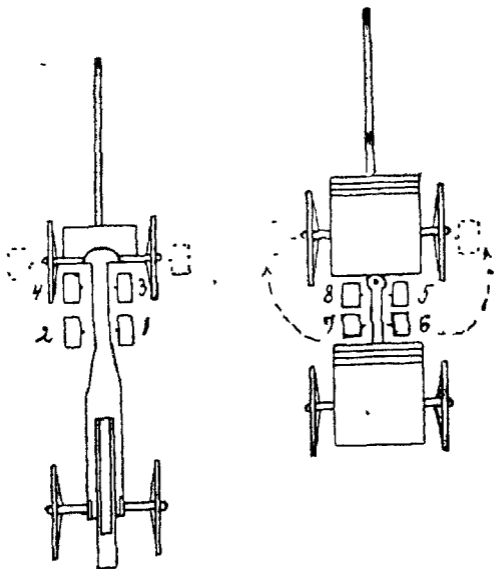

(Joon. nr 7).

viisi ja siis tuleb olukorra momendi
 järele käia.

76. Ärasõiduks komandada:

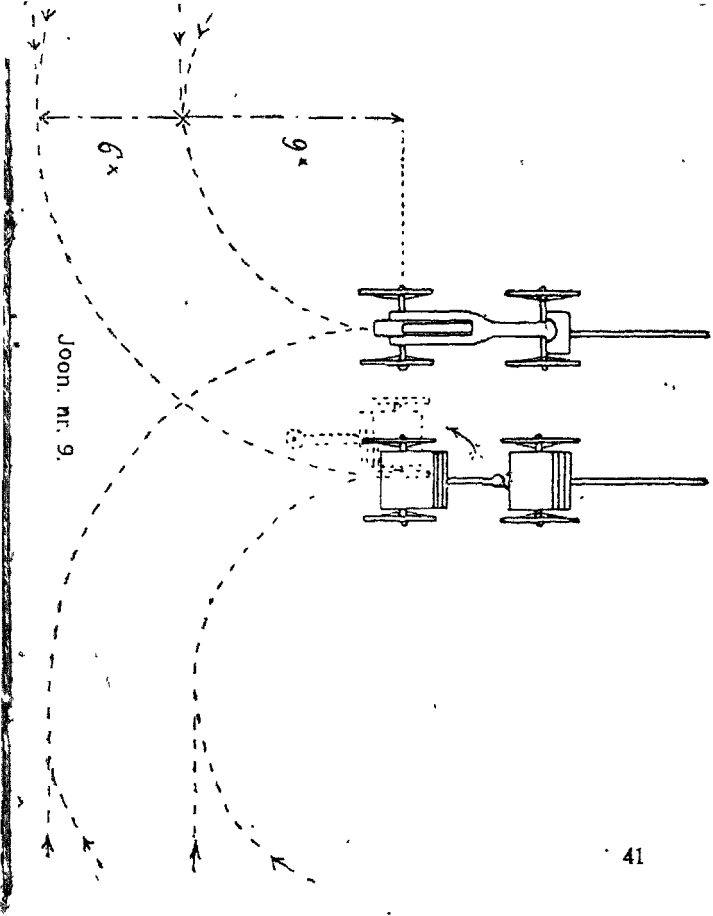
- 1) SEISI!
- 2) EELIKUTELT!
- 3) MARSH! (joon. nr. 9).

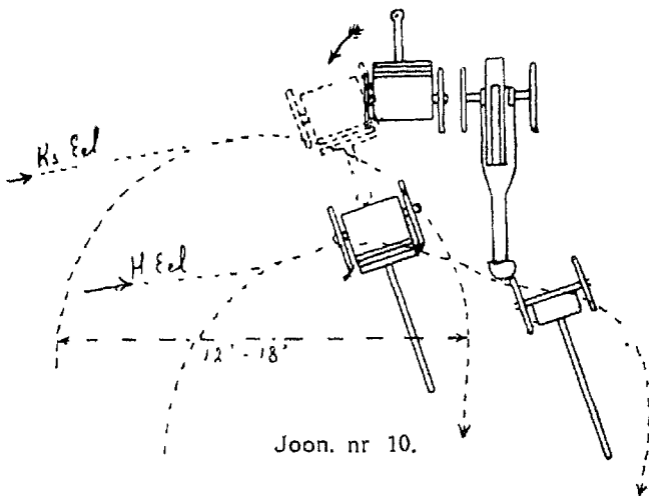
(Joon. nr. 8)

Esimese komando järele asuvad kõik numbrid vastavalt § 67.

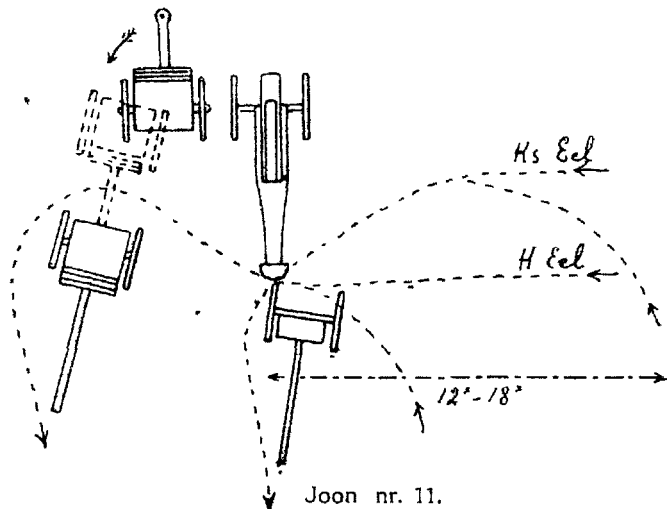
Teise komando järele asuvad kõik wastawalt § 74, haagiwad saba lahti, sewad saha lahingseisakusse, panewad matid rastaste alla, haagiwad laengukasti lahti ja sewad ta oma kohale üles.

Il-ne pööraja ja kastinumber wõtawad tormasi maha.

Ajurid waatawad tagasi; niipea kui eelik waba, komandab tiisliajur:

EDASI! — Eelik liigub 1 samm edasi.
 Kolmanda komando järele sõidavad
 eelikud ära.

77. Ettesõiduks — komandada:

Eelikud paremalt (wasakult) ette.
 MARSH!

Esimese komando järele asuvad numbrid,
 nagu §§ 74 ja 75 tähendus.

Teise komando järele sõidavad kahuri- ja kastiülem, nagu joon. nr. nr. 10 ja 11 näidatud, ja jäävad 30 sammu järele seisma.

Ajurid sõidavad neile järele ja jäävad nõnda seisma, et kerge oleks kahurit ja laengukasti külge haakida.

Numbrid haagiwad. Kui kõik walmis on, komandab laadija: EDASI!

Selle järele sõidavad rakendid kahuri- ja kastiülemani.

VII. p e a t ü k k.

Numbrite ja hobuste asendamine.

78. Kahuriülema asendab kastiülem.

79. Numbrite ja hobuste asendust korraldab kahuriülem. Eelikute juures korraldab seda kastiülem.

80. Tarbekorral wõib kõik ratsahobused rakkesse panna.

81. Riivist väljalangenud hobuste riistad pannakse laengukastile.

Sw. Õpetuskomitee Esimees:

Kindralstaabi Kindral-major **Lill.**

Alalised liikmed: { Polkownik **Limberg.**
                          { Polkownik **Brede.**

Kantselei ülem:

Leitnant **Kent.**

Sisukord.

I jagu.

Tegewus kahuri juures.

	Lehek.
Meeskonna jaotus §§ 1—7	3—6
Kahuriülema kohused § 8	6—8
Kahuri laskewalmis seadmine § 9	9—11
Komandod § 10	12
Laadimine §§ 11—13	12—17
Laskmine §§ 14—24	17—20
Seadete muutmine §§ 25—29	21—24
Puhkus §§ 30—33	24—28

II jagu.

Õppus rakendud kahuriga.

Rakendamine §§ 34—37	29—30
Kahuri riwikorrad §§ 38—41	30—31
Meeskonna ja ajurite kohad paigal ja liikumisel §§ 42—49	32—34
Liikumine §§ 50—63	34—37
Üleminek liikumiskorrast lahingkorda §§ 64—77	37—44
Numbrita ja hobuste asendamine §§ 78—81	44